

דברי הסבר למאמר:
Patterns of Co-linear Eqidistant
Letter Sequences and Verses
 וכללים להכנת הרשימות
 (נספח)

1. מטרת המחקר:

המחקר שלפנינו עוסק במדידת הנטייה לקרבה בין ביטויים בני שתי מילים, המופיעים בתורה בדילוג שווה של אותיות, לבין פסוקים שיש להם משמעות דומה למשמעות הביטוי, למשל:

ב כז: ב	צפית אתו נחשת ועשית סירתו ולדשנו ויעיו ומ
ב כז: יט	חשתו אתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית
ב כח: יד	רתזה בטהור מגבלת תעשה אתם מעשה עבתו נתתה את שרשרת העבת תעל
ב כח: ל	לבאהרן בבא לפני יהוה ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפ
ב כט: ב	מן ורקי קי מצות משחי שבשמן סלת חטי שתעשה אתם ונתת אתם על סל
ב כט: כ	שחטת אתה איל לולקחת מדמו ונתתה עלתנו וקאזן אהרן ועלתנו וקאזן
ב כט: לב	הלחם אשר בסלפת חאהלמו עד ואלו אתם אשר כפר בהם למלא אתי דם
ב ל: ג	בסביבו שתי טבעת תעשה להו מתחת לזרו על שתי צלעתי ותעשה על
ב ל: יט	רגלי הסבבא סאלהלמו עד ירחצו מיסולאי מתואו בגשתם אלהמזב
ב לא: ב	בצל אלבן אורי בן חור למטה יהודה ואלא אתו ונחלהי שבחמהו
ב לב: א	העמכי בשמשה לרדת מן ההרו יקהל העם על אהרו ויאמרו אלי וקום

זיתים הביאו

841

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור

טבלה מס' 1

בטבלה מס' 1 מופיע הביטוי "זיתים הביאו" בדילוג שווה של 841 אותיות. הטבלה המוצגת היא קטע מהטקסט של התורה הערוך כטבלה זו ממדידת, אורך שורה בטבלה זו הוא 841 אותיות. הביטוי "חיתך" את הפסוק "ואתה תצוה... ויקחו אליך שמן זית זך" המופיע בספר שמות פרק כ"ז פסוק כ'. הקשר בין משמעות הביטוי למשמעות הפסוק הוא ברור. מטרת המחקר היא, לבדוק האם קיימת נטייה כללית להופעת ביטויים בדילוג שווה בתורה בקרבת מקום לפסוקים הדומים בתכנם לביטויים, מעבר לצפוי באופן אקראי.

2. צמדי מילים וביטויים בדילוג שווה – אוכלוסיית המחקר:

צמד המילים "זיתים הביאו" מורכב משתי מילים בנות 5 אותיות. שתי המילים המרכיבות את צמד המילים, "זיתים" ו-"הביאו" מופיעות במקום כלשהו בטקסט של התורה. המילה "זיתים" מופיעה בספר דברים פרק כ"ח פסוק מ' ("זיתים יהיו לך בכל גבולך"), המילה "הביאו" מופיעה בתורה מספר פעמים למשל: בספר בראשית פרק מ"ב פסוק י"ט ("...ואתם לכו הביאו שבר רעבון בתיכם") המילים "זיתים

הביאור" כרצף, אינו מופיע במפורש בתורה אך הוא מופיע פעם אחת בדילוג שווה של אותיות, המחקר עוסק בצמדי מילים המקיימים את התנאים הבאים:

1. כל מילה בצמד המילים היא בת 5 אותיות לפחות.
2. כל אחת מהמילים שבצמד המילים מופיעה בטקסט של התורה לפחות פעם אחת.
3. צמד המילים מופיע בתורה בדילוג שווה של אותיות בטווח שבין +2 ל-1000+

בתורה ישנן 7,237 מילים שונות שארכן 5 אותיות או יותר. מספר צמדי המילים האפשרי הוא $7,237^2$ (כ-52,000,000 צמדים). מתוכם נמצאו 6,060 צמדי מילים המופיעים בתורה בדילוג שווה של אותיות בטווח שבין +2 ל-1000+, לפי ההתפלגות הבאה:

2	צמדים בני 13 אותיות
19	צמדים בני 12 אותיות
459	צמדים בני 11 אותיות
5580	צמדים בני 10 אותיות

הממצאים הנ"ל מתאימים לצפוי מהבחינה הסטטיסטית. חלק גדול מהצמדים המופיעים בדילוג שווה (6,060) הינו חסר פשר. אנו מעוניינים רק בצמדי מילים שיש להם משמעות כלשהי לפי כללי העברית המקראית. צמד מילים שיש לו משמעות כאמור ייקרא להלן: "ביטוי".

3. שלבי המחקר:

באופן עקרוני המחקר אמור לכלול את השלבים הבאים:

1. איתור הביטויים מתוך 6,060 צמדי המילים המופיעים בתורה בדילוג שווה של אותיות.
2. לגבי כל ביטוי שאיתרנו ב-(1), מציאת פסוקים בכל התורה הדומים במשמעותם לביטוי.
3. מדידת הקרבה בין פסוקים לבין ביטויים בדילוג שווה, הדומים להם במשמעות.
4. מדידה סטטיסטית של הנטייה לקרבה בין פסוקים לבין ביטויים בדילוג שווה, הדומים להם במשמעות.

ישום שלב מס' 1 הוא יחסית קל. מה שנדרש הוא ידיעת כללי הלשון כמפורט בהמשך. שלבים 3 ו-4 הם טכניים במהותם וגם יישומם אינו מהווה בעיה.

4. קשיים באיתור פסוקים בעלי משמעות דומה:

1. קיימות 2 בעיות עקרוניות ביישום שלב מס' 2.
2. הבעיה הראשונה היא כמות העבודה הנדרשת. נניח שלאחר יישום שלב 1 נשארו כ-3,000 ביטויים, דהיינו צמדי מילים שיש להם משמעות כלשהי בהתאם לכללי הלשון. לגבי כל ביטוי כזה אנו מחפשים

פסוקים הקשורים בתוכנם לביטוי. בתורה ישנם כ-5,800 פסוקים. כדי לזהות דמיון בתוכן בין פסוק לביטוי יש צורך לבצע סריקה "ידנית" של כל פסוקי התורה וזאת ביחס לכל ביטוי וביטוי ובסה"כ נצטרך לבדוק כ-17,000,000 צירופים של ביטויים\פסוקים, כשלגבי כל אחד מהצירופים תישאל השאלה האם קיים דמיון במשמעות או לא. זוהי כמובן משימה שקשה מאד לבצעה.

הבעיה השנייה קשורה לערפול שבמושג "דמיון במשמעות" הטעון הגדרה אובייקטיבית מדויקת. נמחיש זאת באמצעות הדוגמא הבאה:

א לה: ד באתכל אלה הנכראשרבי דסו אתהנזמי שאשר באזני הסו יטמן אתם יעקבתחתה אלה אשר עשכם ויס
 א לה: כ עלקברתה והוא מצבתחקברתחלעדה ויסו יסע ישראל ויטאהלהמה לאהלמגדלעדורו יהי בשכנ ישראל
 א לו: ט סבהרשעיר אלהשמות בני יעשו אליפזכנן עדהאשתעשורעואלבן בשמתאשתעשו ויהיו בני יאליפזתי
 א לו: כו ון וכרן אלה בני יאצרבלהן וזעון ועקן אלה בני ידושן ועון ארן אלה אלו פיה החרו אלו פלוטן אלו פוש
 א לז: ג ון זקני סהואלו ועשהלו כנתפסיסו וראו אחיו וכי אתו אהבאבי הסמכל אחיו וישנאו אתו ולא יכל
 א לז: יח אליהם ויתנכלו אתו להמיתו ויאמרו ויאישאל אחיו והנה בעלה החלמותה הלה באו עתה לכו ונהרגו
 א לז: לב מלאו יכירהו יאמרכנתבני חיהרעה האכלתהוטרף וטרף וספו יקרע יעקבשמלתיו וישמשקבמתני
 א לח: יד תעלף ותשבבפתחעני יסאשרעל דרך תמנתה כיראתהכי גדל שלהוהו אלאנתנהלו לאלשהו יראה יהוד
 א לח: כח ידושני לאמר זה יצא ראשנה ויהי כמשיבי דו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצתעלי פרץ ויקראשמו
 א לט: יב יעזבגדו בי דהו ינסו יצאהחוזהו יהי כראותהכיעזבגדו בי דהו ינסהחוזהו תקראלאנשיבי
 א מ: ה הסאי שחלמו בליהאחדאי שכפתרון חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצרי שאשר אסוריסבבי תהסתר
 א מ: יט להעוןףאתבשרך מעליך ויהי בי ומהשלישי ומהלדתאתפרעהו ועשמתה לכלעבדיו וישאאתראשש
 א מא: יב רלו ויפתרלנו אתחלמתי נואי שחלמו פתרו יהי כאשר פתרלנו כן היהאתי השי בעלכני ואתותלה
 א מא: כז שבעשני רעבהו אהדבר אשר דברתי אלפרעהאשרהאליהי עשההראהאתפרעההנהשבעשני יסבאותשבע
 א מא: מד לעדיך לא יריסאי שאתידו ואתרגלו בכלארקמצריסו יקראפרעהשםיו וספצפנתפנחו יתן לו אתא
 א מב: ב יכי יששברבמצריסו מדו שמהו שברו לנו ומשמו נחיהו לאנמותו ירדו אחיו יוספעשרהלשבר ברממצר
 א מב: יט אתסאחי כסאחד יאסרבבי תמשמרכם ואתם לכו וביאו שברךעבון בתי כסו אתאחי כסהקטן תביאו אל

מגילת דוד מפרק ד פסוק י"ח

ואלה תולדות פרץ

פרץ הוליד את הצרון וחצרון הוליד את רם ורם הוליד את עמינדב
 ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמה ושלמה הוליד את
 בעז ובעז הוליד את עובד ועובד הוליד את ישי
 וישי הוליד את דוד

מבניו ■ המשיח

[804]

ויהי כמשיבי ידו והנה יצא אחיו תאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ

טבלה מס' 2

בטבלה מס' 2 מודגם מפגש "מוצלח" בין הביטוי בדילוג שווה: **"מבניו המשיח"** לבין הפסוק (בראשית ל"ח כ"ח) **"...מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ"** היות ופרץ הוא אבי המשפחה שממנה נולד דוד המלך הנקרא משיח ה', הרי שהקשר בין הפסוק לביטוי "מבניו המשיח" הוא ברור (פרץ הוא מישהו שמבניו-צאצאיו, יהיה המשיח). במקרה זה הפסוק וקרבתו לביטוי נצפו באופן אפוסטרורי, דהיינו: לאחר התבוננות במיקומו של הביטוי "מבניו המשיח" בדילוג שווה בתורה, זיהינו בטבלה פסוק שלגביו ניתן לומר שיש קשר בין תכנו לתוכן הביטוי "מבניו המשיח". ניתן לשער שלמרות שהביטוי קשור בתוכנו לפסוק, לא היינו מזהים אותו ככזה, ללא צפייה מוקדמת במפגש המוצלח המוצג בטבלה מס' 2.

5. צמדי מילים ופסוקים הכוללים מילים זהות:

אנו מעוניינים למצוא דרך שבה ניתן יהיה לאתר בקלות פסוקים הקשורים בתוכנם לביטוי נתון. נתבונן שוב בביטוי "מבניו המשיח" ובפסוק המופיע בספר ויקרא (פרק ו' פסוק ט"ו):

"והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם לה' כליל תקטר".

הביטוי מתאים בתוכנו במדויק לפסוק. הפסוק מתייחס למישהו **מבניו** (של מישהו) שהוא **המשיח** (הכהן הגדול הנקרא "כהן משיח" או "משיח"), והרי זהו בדיוק משמעותו של הביטוי: "מבניו, המשיח". לסיכום: לפנינו ביטוי (מבניו המשיח) ומולו שני פסוקים שלגבי כל אחד מהם ניתן לומר שהוא קשור בתוכנו לביטוי, אך קיים הבדל ברור ביניהם. הדמיון במקרה הראשון (ויקרא שמו פרץ) אינו טריוויאלי, לא כך הדבר ביחס למקרה השני (והכהן המשיח תחתיו מבניו...). ההבדל נעוץ בעובדה שהפסוק, במקרה השני, כולל בתוכו **מילים הזהות** למילים המרכיבות את הביטוי. המילה "מבניו" וגם המילה "המשיח" המופיעות בביטוי, מופיעות גם בפסוק. יתירה מזאת, המילים מופיעות בפסוק ובביטוי בהקשרים זהים או לפחות דומים. לעומת זאת, הפסוק "...ויקרא שמו פרץ" אינו כולל מילים המרכיבות את הביטוי.

כל רעיון ניתן להבעה בשפה מדוברת בצורות רבות ומגוונות ותוך שימוש במילים שונות. אנו עוסקים בביטוי ש"בחר" להביע רעיון באחת מהדרכים האפשריות ותוך שימוש ב-2 מילים מסוימות. בניסיון לאתר פסוקים שיש בהם רעיון (תוכן) דומה לזה שבביטוי נוכל לצמצם את האוכלוסייה הנבדקת ולהתרכז רק באותם פסוקים שיש בהם מילים הזהות למילים שבצמד המילים. **אם הקשר של כל מילה בביטוי תואם את הקשרה של אותה מילה בפסוק, נוכל לומר כי הביטוי והפסוק (בהקשר של המילים הזהות) דומים או מתאימים במשמעותם.** בדרך זו נוכל להתגבר על שתי הבעיות שהצבענו עליהן לעיל:

- צמצמנו את מרחב הבדיקה למספר זוגות פסוקים/ביטויים שניתן להתמודד אתו.
- מצאנו הגדרה אובייקטיבית למונח "דמיון במשמעות" בין ביטוי לפסוק.

כעת נותר:

- א. לערוך רשימה של זוגות (ביטויים/פסוקים) המקיימים את התנאי האמור, דהיינו: כל זוג מכיל (1) ביטוי בן שתי מילים, (2) פסוק הכולל 2 מילים הזהות למילים המרכיבות את הביטוי.
- ב. מתוך רשימה זו יש לאתר את אותם זוגות שבהם קיים "דמיון במשמעות" באופן שקבענו.
- ג. על הרשימה שתתקבל נבצע את מדידות הקרבה והנטייה הסטטיסטית לקרבה (שלבים 3 ו-4 בפסקה 3 לעיל).

בשיטה זו ניאלץ אמנם להתעלם מכל אותם פסוקים המביעים רעיון דומה במילים שאינן זהות למילים שבביטוי, (נצטרך למשל להתעלם מהדוגמא שהובאה לעיל בטבלה מס' 1, ביחס לביטוי: "זיתים הביאו" וכמו כן לא נוכל להביא בחשבון את הדוגמא שהוצגה בטבלה מס' 2) אך פתרנו את שתי הבעיות שהוצגו בפסקה הקודמת.

ניסינו להתקדם בדרך זו. המחשב "התבקש" לעבור על כל אחד מ-6,060 צמדי המילים, ולנסות לאתר ביחס לכל צמד פסוק אחד או יותר, שיש בו 2 מילים הזהות למילים שבביטוי. לרוע המזל נמצאו רק 22 פסוקים כאלה ורק 9 מהם אותרו כמתאימים במשמעותם לביטויים הצמודים להם. כדי לבצע ניסוי בעל משמעות אנו זקוקים לרשימה ארוכה יותר.

6. צמדי מילים ופסוקים הכוללים מילים הנגזרות משורש משותף:

בשלב זה נעשה ניסיון להגמיש את הדרישה, ובמקום "מילים זהות" להביא בחשבון גם פסוקים שבהם

מופיעות מילים הנגזרות מאותו שורש שמהם נגזרות המילים שבצמד המילים.

למחשב ניתנה הפעם הוראה, לעבור על כל אחד מ-6,060 צמדי המילים ולנסות לאתר ביחס לכל צמד פסוק אחד או יותר שיש בו שתי מילים הנגזרות מהשורשים מהם נגזרות המילים שבצמד המילים. הפעם אותרו 12,694 פסוקים כאלה. הקושי הרב לטפל במספר כה גדול של זוגות יצר צורך לצמצם את האוכלוסייה הנבדקת.

7. האוכלוסייה הנבדקת :

בסופו של דבר נקטנו בדרך של פשרה. הפעם התבקש המחשב לאתר ביחס לכל צמד מילים פסוק אחד או יותר שיש בו: **מילה אחת** (לפחות) **הזהה** למילה שבצמד **ומילה אחת נוספת** (לפחות) **הנגזרת מאותו שורש** ממנו נגזרת המילה השנייה שבצמד המילים. למילה בפסוק המקיימת את אחד התנאים הנ"ל קראנו **"מילה מתאימה"**.

נסרקו כל 6,060 צמדי המילים, במטרה למצוא ביחס לכל צמד, פסוקים הכוללים **"מילים מתאימות"** הפעם אותרו בסה"כ 1,698 זוגות צמדים/פסוקים שבהם הפסוק מכיל מילים מתאימות. רשימה זו כוללת 796 צמדים המורכבים מפסוקים שונים. (2 צמדים בני 12 אותיות 56 צמדים בני 11 אותיות 738 צמדים בני 10 אותיות). לגבי חלק מהצמדים נמצא יותר מפסוק אחד המקיים את התנאים האמורים, והרשימה מתרחבת ל-1,698 זוגות. השלב הבא הוא לבדוק לגבי כל אחד מ-1,698 הזוגות פסוקים/צמדי מילים:

- א. האם צמד המילים הוא בעל משמעות כלשהי בהתאם לכללי הלשון המקראית (האם הוא "ביטוי") ואם התשובה לשאלה זו היא חיובית,
- ב. האם משמעות הפסוק בהקשר למילים המתאימות דומה למשמעות הביטוי וזאת בהתאם לכללים שיפורטו להלן.

12. ביטוי מול צמד מילים שאיננו ביטוי:

זיהוי צמדי מילים המהווים ביטויים בעברית והבנת משמעותם המדויקת, הם בדרך כלל פעולות פשוטות ואינטואיטיביות למי שהעברית שגורה בפה. להלן מובאים מספר כללים ודוגמאות העשויים להקל בקבלת החלטות. אין לראות במובא במסגרת מצומצמת זו היקף של החומר כולו, אלא כלי עזר בלבד, " ואידך זיל גמור".

ביטוי אינו חייב להיות "משפט" על חלקיו ההכרחיים נושא ונשוא, (אך נוכל להיווכח כי בחלק גדול מהמקרים הוא אכן כזה). כדי שצמד מילים יוגדר כביטוי, צריך שיתקיים בין המילים יחס היוצר משמעות. למשל:

- אשה בית - סתם רשימת מילים **שאינה מהווה ביטוי**.
- אשה בבית - משפט. (בבית-נושא, איש-נשוא)
- דשא ירוק - ביטוי, מתקיים יחס בין שתי המילים "תיאור"
- הדשא ירוק - משפט, (הדשא-נושא, ירוק-נשוא)
- הדשא הירוק- ביטוי

אנו נשתמש במונח "**ביטוי**" בין אם הוא מהווה משפט ובין אם לאו. ההבדל בין ביטוי לבין צמד מילים שאינו ביטוי הוא בכך שביטוי מורכב משתי מילים שמתקיים ביניהם יחס מסויים כגון: פעולה, תיאור וכדו'. לעומת זאת צמד מילים שאינו ביטוי אינו כולל תכונה זו.

יחס מבטא בדרך כלל:

1. **פעולה** – מילה אחת מבטאת פעולה הקשורה במילה השנייה למשל: "אכלתי לחם" המילה "אכלתי" מבטאת פעולה הקשורה ללחם (במקרה זה: פעולה בלחם עצמו). או: "ראובן אכל" המילה "אכל" מבטאת פעולה הקשורה בראובן.

2. יחס הבא לידי ביטוי באמצעות אותיות יחס כמו: ב,כ, ל,מ,ש,ה,ו.

3. מילה אחת שהיא "תואר" המתארת את המילה השנייה במקרה זה אין צורך באות יחס למשל:

"הדשא ירוק"

בדרך כלל צמד של שמות עצם ללא מילת יחס אינו מהווה ביטוי תקין. הצמד: "מנורה שולחן" הוא חסר משמעות אולם "מנורה כשולחן" (כמו שולחן), "מנורה ושולחן", (הוספה), "המנורה שולחן" (המנורה היא שולחן) וכו', הם ביטויים תקינים.

במקרה שאחד משמות העצם הוא שם פרטי, הביטוי יכול להיות תקין. למשל:

שמעון איש (שמעון הוא איש)

הביטוי:

כסא מלך (כסא של מלך)

הוא תקין, משום שהמילה "כסא" משמשת כצורת סמיכות.

דוגמאות למקרים בהם היחס נוצר באמצעות "אותיות יחס" (כולל ה"א הידיעה וו"ו החיבור):

א. ראובן ושמעון	"ו" החיבור – בין שני שמות מבטא יחס של חיבור. ראובן ועוד מישהו
ב. ראובן כשמעון	"כ" - יחס של דמיון בין שנים.
ג. הלכנו וירדנו	"ו" - יחס של חיבור בין שני משפטים.
ד. תייר מאוסטרליה	"מ" מבטא מקור. "מוצא", "מאין"
ה. התרמיל עליו.	"על" מקום ההנחה של התרמיל.
ו. תרמיל שעליו -	"ש" משמעותה "אשר", "על" – מקום הנחה של התרמיל.
ז. הגג שמעליו.	"ש" – אשר. "מ" – יחס של הפלגה (מבטא ניתוק, לא ממש מונח אלא נמצא יותר גבוה), "על" מבטא מקום.
ח. הבכורה ליעקב	"ל" – במשמעות "של" מבטא שייכות, הבכורה שייכת ליעקב.
ט. נסענו לירושלים	"ל" - במשמעות "אל"
י. ראובן בבית	"ב" – מתאר מקום.

עלינו להבין במדויק את משמעות הביטוי, ולצורך כך יש לזהות את היחס בין המילים שבביטוי. על הביטוי להביע רעיון ברור. צמד המילים "התייר מאוסטרליה" הוא בעל משמעות ברורה. כי האות "מ" מציינת את מקורו או מקום מוצאו של התייר. דוגמא: הביטוי "ראובן לירושלים" משמעותו יכולה להיות "ראובן שייך לירושלים" (כמו: "הבכורה

ליעקב"), ואז אות היחס "ל" מובנה: "של" "ראובן של ירושלים".
אך כאמור אות היחס "ל" משמשת גם כתחליף למילה "אל" ואז משמעות הביטוי הוא: ראובן (פועל)
לירושלים. במקרה זה נצטרך לנחש את הפועל האם זה "נוסע". ואולי "הולך" או "מתגעגע" וכו'.
לנו יש עניין להבין את משמעות הביטוי ללא ניחושים.
ביטוי יכול להיות בעל מספר משמעויות בהתאם לפסוק ולניקוד. נתייחס לכל אחת מהמשמעויות
האפשריות בנפרד, ובלבד, כאמור, שהמשמעות תהיה ברורה.

ישנם מקרים בהם קיימת סתירה בין חלקי הביטוי, בזמן, גוף, מין ומספר כגון:
נסענו מחר - סתירה בזמן.
ראובן נסעה - סתירה במין.
ראובן נסעו - סתירה במספר.
ראובן נסעתי - סתירה בגוף.

במקרה של אי התאמה בגוף, זמן מין ומספר ייחשב הביטוי כלא תקין.

נשים לב כי בביטוי כגון "ירדנו ותעלינה" אין כל סתירה כיון שהיחס בין המילים הוא של הוספה. האות
ו' מחברת בין שני משפטים שבהם הנושא יכול להיות שונה.
מילים בביטוי המחוברות באמצעות "ו" החיבור, חייבות בדרך כלל להיות בעלות מאפיינים תחביריים
זהים (שם, פועל וכדו') למשל:

ראובן ושמעון
ירדנו והלכנו

כאשר לשתי המילים המחוברות באמצעות "ו" החיבור מאפיינים תחביריים שונים אזי הביטוי הוא
לפעמים חסר משמעות ויסווג על ידנו כביטוי לא תקין למשל:

ראובן והלך ראובן-שם, והלך-פועל

8. כללים לקביעת התאמה בין משמעות הביטוי למשמעות הפסוק:

כל אחד מ- 1,698 הזוגות מורכב מצמד מילים כשלצדו פסוק שיש בו "מילים מתאימות" דהיינו: מילה
אחת הזזה למילה בצמד המילים ומילה אחרת הנגזרת מהשורש ממנו נגזרת המילה השנייה שבצמד
המילים. לגבי הזוגות צמדי מילים/פסוקים הכוללים צמד מילים שהוא בעל משמעות (ביטוי), נבדוק האם
משמעות הביטוי תואמת את משמעות הפסוק על פי הכלל הבא:

"משמעות הביטוי דומה למשמעות הפסוק אם הקשרה של כל מילה בביטוי תואם את הקשרה של
המילה המתאימה לה בפסוק". חשוב להדגיש כי תאימות בהקשרים תיבחן אך ורק על פי קריטריונים
של הבנת התוכן, ולא על פי ההקשר התחבירי. להבנת נקודה זו נתבונן בדוגמאות הבאות הכוללות
ביטויים שלצידם "פסוקים" דמיוניים:

- א. הביטוי: וידברו עבדיו. הפסוק: "וידברו עבדי המלך עמו".
ב. הביטוי: ויבאו למלך. הפסוק: "וידברו עבדי המלך עמו ויבאו אל בית אדונם".

ג. הביטוי: **ויבאו למלך**. הפסוק: **"וידברו עבדי המלך עמו ויבאו אליו"**.

בכל אחד מהזוגות הנ"ל נמצאו ב"פסוק" 2 מילים מתאימות:
בדוגמא הראשונה: וידברו-זהה, עבדיו-שורש משותף.
בדוגמא השנייה: ויבאו-זהה, המלך-שורש משותף.
בדוגמא השלישית: ויבאו-זהה, המלך-שורש משותף.

בדוגמא הראשונה הקשרה של כל מילה בביטוי תואמת את הקשרה של המילה הדומה לה ב"פסוק". תאימות בהקשר במקרה זה הוא מלא, ומתקיים הן במובן התחבירי וכמובן בהקשר של התוכן. אך בדוגמאות השנייה והשלישית, ההקשר התחבירי של המילה "המלך" ב"פסוק" הוא ביחס לדיבור עם העבדים. ואילו בביטוי, ההקשר התחבירי של המילה המתאימה "למלך" הוא ביחס לביאה. אעפ"כ קיימת התאמה במשמעות וזאת משום שבכל אחד מה"פסוקים" קיימת מילה נוספת התואמת במשמעות את המילה המתאימה או הרומזת אליה. בדוגמא השנייה: המילה **"אדונם"** - **תואמת במשמעותה** למילה "המלך" בדוגמא השלישית המילה **"אליו"** **רומזת** למילה "המלך".

9. אי התאמה בגוף זמן מין ומספר.

בדרך כלל, אי התאמה בגוף (מדבר, נוכח, נסתר) אינה מהווה בעיה משום שניתן להתייחס לאותו עניין על ידי אנשים שונים. גם אי התאמה ב-"זמן" (עבר, הווה עתיד) בדרך כלל אינה מהווה בעיה משום שניתן להתייחס לאותו עניין בנקודות זמן שונות, במקרים אלה של אי התאמה, או כאשר קיימת אי התאמה ב-"מין" (זכר נקבה), ייבחן כל מקרה לגופו. נשלול את ההתאמה רק אם אי ההתאמה משנה את משמעות התוכן. כאשר קיימת אי התאמה במספר (יחיד ורבים) יש להתייחס להיבטים הבאים: לפעמים אי ההתאמה היא לשונית אך לא עניינית. הכוונה היא לאותם מקרים בהם ניתן להשתמש בלשון יחיד גם כאשר הכוונה היא לרבים למשל: עם, בהמה. או במקרים בהם יש שימוש בלשון יחיד אך הכוונה לרבים למשל כל האיש הירא ורך הלבב, הכוונה היא לכל האנשים. מקרים אלה כמובן אינם מהווים בעיה. במקרים אחרים ייבחן כל מקרה לגופו וגם כאן נשלול את ההתאמה רק אם אי ההתאמה משנה את משמעות התוכן.

מקרים מובהקים בהם נשלול דמיון בשל אי התאמה במספר, קיימים, כאשר בפסוק מדובר על יחיד מסויים (למשל: על האלוקים או על משה רבנו וכדו'), ואילו בביטוי ההתייחסות היא בלשון רבים.

10. סיכום כללי התאמת המשמעות:

הגדרות:

1. ביטוי: צמד מילים שמתקיים ביניהן יחס המעניק לצמד המילים משמעות על פי כללי העברית המקראית.

2. מילים מתאימות: מילים בפסוק שלגביהן מתקיים בהתאמה: מילה אחת זהה למילה בביטוי ומילה אחרת נגזרת משורש משותף ממנו נגזרת המילה השנייה שבביטוי.

כללי התאמת המשמעות:

1. נאמר כי הביטוי מתאים במשמעותו לפסוק אם הקשרה של כל מילה בביטוי תואם את הקשר המילה המתאימה לה בפסוק.
2. תאימות בהקשרים תיבחן על פי משמעות התוכן ולא על פי ההקשרים התחביריים.
3. אי התאמה בגוף, זמן, מין או מספר בין מילות הביטוי למילים בפסוק, תפסול את ההתאמה בין הביטוי לפסוק, רק כאשר אי התאמה זו תיצור סתירה בין משמעות תוכן הביטוי למשמעות תוכן הפסוק..

11. דוגמא ליישום הכללים:

הדוגמא שלהלן הוכנה על ידי הגב' נועה איתם ומוגשת באדיבותה. נבחן את צמדי המילים הבאים:
1.ה' סרב 2.סרבתי לקרוא 3.ה' אקרא 4.קראתי בוקר 5.שמע תפילתי 6.ה' בוקר
צירוף מס' 6 לא ייחשב כביטוי קביל בהיותו חסר משמעות. שאר חמשת הצירופים ייחשבו כביטויים קבילים בעבודתנו.

בשלב הבא, נבדוק את הקשר בין כל הביטויים הקבילים ל"פסוק"(המצאנו פסוק לצורך ההדגמה).

"הפסוק": "בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני".

בפסוק צריכות להתקיים שתי מילים, שאחת מהן זהה למילה המופיעה בביטוי והשנייה נגזרת מאותו שורש שממנו נגזרת המילה הנוספת בביטוי או מהווה הטיה כלשהי שלה.

נבחן כל ביטוי ביחס ל"פסוק".

1.ה' סרב בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני – "ה'" זהה, "ויסרבני" נגזר משורש "סרב"

2.סרבתי לקרוא בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני – שתי המילים נגזרות משורש מילות הביטוי אולם אף לא אחת מהן זהה למילה בביטוי.

3.ה' אקרא בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני – "קראתי" נגזר מאותו שורש כמו "אקרא" ו"ה'" זהה בביטוי וב"פסוק".

4.קראתי בבוקר בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני – "קראתי" היא המילה הזוהה

ו"בוקר" דומה ל"בבוקר".

5. **שמע תפילתי** בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא **שמע תפילתי** ויסרבני – אותן מילים מופיעות בביטוי וב"פסוק".

ביטוי מספר 2 נשלל עקב היא התאמה צורנית ל"פסוק" על פי הכללים שלעיל.

כעת נבדוק את התאמת ההקשר. הדרישה היא כי כל מילה בביטוי תשמש בפסוק בהקשר התואם את הקשרה בביטוי.

1. **ה' סרב** בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני ב"פסוק" כתוב "ולא שמע תפילתי ויסרבני" כאשר המשמעות היא "ה' לא שמע את תפילתי, ה' סרב לי". הביטוי תואם את ה"פסוק" מכיון ש"ה' סרב" הוא משמעות המילה "ויסרבני".

3. **ה' אקרא** בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני אין הבדל במשמעות בין "קראתי אל ה'" לבין "ה' אקרא". ההבדל היחיד הוא בזמנים, "קראתי" בעבר ו"אקרא" בעתיד, אולם הבדל זה אינו משנה את משמעות התוכן באופן מהותי.

4. **קראתי בבוקר** בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא שמע תפילתי ויסרבני היפוך הסדר בין המילים בביטוי בהשוואה ל"פסוק" הוא חסר משמעות ומשמעות מילות ה"פסוק" "בוקר קראתי" הוא "קראתי בבוקר".

5. **שמע תפילתי** בוקר בוקר קראתי אל ה' ולא **שמע תפילתי** ויסרבני כאן משמעות המילים ב"פסוק" הפוכה למשמעותן בביטוי, שהרי הביטוי אומר "שמע" וה"פסוק" אומר "לא שמע".

עולה מכך שביטוי מספר 5 נפסל ואנו נותרים עם שלושה ביטויים ההולמים את ה"פסוק" לפי הכללים.

13. זיהוי ההקשר של מילה בביטוי:

אנו נדרשים לזהות את הקשרה של כל אחת מהמילים בביטוי. בדרך כלל ננקוט בשיטה הבאה: ננסח שאלה הכוללת את המילה השנייה שבביטוי באופן שהמילה לגביה אנו נדרשים לזהות את ההקשר תוכל לשמש או להיות חלק מהתשובה לשאלה. לדוגמא:
נתבונן בביטוי הבא: **ויבאו לביתו**

זיהוי ההקשר של המילה "ויבאו" בביטוי:

השאלה תהיה: "מה (קרה ביחס) לביתו?" זוהי שאלה המנוסחת לגבי המילה השנייה באופן שניתן להשיב עליה "הם באו" ההקשר של המילה "ויבאו" בביטוי הוא: "משהו שקרה ביחס לבית שלו".

זיהוי ההקשר של המילה "לביתו" בביטוי:

השאלה תהיה: "לאן הם באו?" זוהי שאלה המנוסחת לגבי המילה השנייה באופן שניתן להשיב עליה באמצעות המילה "לביתו". המילה "לביתו" נמצאת בפסוק בהקשר של: "לאן הם באו" או: "מקום הביאה".

14. זיהוי תאימות בהקשרים:

נתבונן שוב בביטוי: **ויבאו לביתו**

ו"בפסוק":

ויבאו עבדי המלך **לבית** המלך.

המילים המודגשות ב"פסוק" הם המילים הדומות שלגבי כל אחת מהן ניתן לזהות את הקשרה בדיוק בשיטה שתיארנו לגבי זיהוי ההקשר של מילים בביטוי. תאימות, אין משמעותה זהות אלא דמיון פונקציונלי. כאמור, תאימות נמדדת במישור של התוכן והבנת הנקרא ולא במישור "הפיזי" התחבירי. (מחשבים תואמים אינם זהים, הם בעלי תכונות זהות ומסוגלים לבצע אותן פעולות). ישנם מקרים בהם תידרש מידה מסוימת של הבנת הפסוק ואפילו הכרת הקשרו בטקסט רחב יותר.

15. "הפשט" בפסוק והפיסוק הנכון.

ההחלטה אם קיימת תאימות בהקשרים דורשת מידה מסוימת של הבנת פירוש הפסוקים. לפעמים ניתן לייחס לטקסט פרשנויות שונות, אם לפי אחת מהן קיים דמיון בין תוכן הביטוי לתוכן הפסוק לפי הכללים הנ"ל, הוא ייכלל ברשימה שלנו. הפירוש בפסוק מושפע לעתים קרובות מהפיסוק, גם כאן נסתמך על פרשנות מקובלת והגיונית. בהקשר זה, ניתן לעשות שימוש בטעמי המקרא על מנת לברר את הפיסוק הנכון שבפסוק.